

Въ недрата

Безспорно, днесъ България не е това, което е била преди освобождението. Нашиятъ народъ отбелязва трайни и голѣми материални и духовни постижения въ всички насоки. Важни съобщителни артерии прорѣзватъ страната и по тѣхъ пулсира нейниятъ животъ. Усилено се развива нашето стопанство. Училища се издигатъ и въ малкитѣ селца. Имаме паметници на култура. Читалището задълбава въ широкитѣ народни маси, за да осмисли тѣхния животъ и внесе нова култура . . .

И при все това, онзи, който напуска столицата и голѣмитѣ градове на страната, за да навлѣзе въ недрата на своя народъ, вижда, чувствува, че колкото и значителни да сж материалнитѣ и морални постижения, които сме отбелязали до днесъ, каквито и области да сме завоювали отъ културата, ние сме далече отъ важното, великото и единствено важното завоюване, което е основа и върховна задача на всѣка истинска народна култура — завоюването на народната душа и приобщаването ѝ къмъ културата по такъвъ начинъ, че народътъ самъ да създава условия за разцвѣтяване на културата и да стане нейнъ творецъ.

Вѣрно е, че ние чрезъ училища и други институти даваме образование на своя народъ въ голѣмъ мащабъ. Вѣрно е, че това образование се разширява всѣки день и обхваща все повече народа. Нѣщо повече. Количествено ние сме отишли толкозъ далече, че почти сме достигнали последния предѣлъ по отношение поне на частъ отъ образованието.

Уви, качеството и дълбочината на даваното образование сж незначителни. Онова, което получава нашиятъ народъ отъ културата чрезъ разнитѣ форми на образованието, е само отблѣсъкъ отъ нейното слънце. Като малки капки върху морската повърхностъ е то. И недрата на народа оставатъ спокойни, студени, незасѣгнати. Въ тѣхъ не достигатъ съживителнитѣ струи на културата, и тамъ още цари студътъ и снѣтъ на многовѣковното спокойствие. Колкото и да е тжжно, но това е така.

За нашия народъ сж почти чужди всички материални и особено моралнитѣ постижения не само на човѣчеството, но и онѣзи, които сж дѣло на най-добритѣ му собствени синове и дѣщери. Тѣ сж му останали чужденци. Той не познава дори имената на творенията на нашитѣ духовни представители. Никога